

21:26' 16/10/2008 (GMT+7)

?i sâu vào th?i k? Nguy?n còn nhi?u v?n ?? c?n ti?p t?c nghiên c?u th?o lu?n, nh?ng quan ?i?m trong h?i th?o này s? xích l?i g?n nhau qua không khí h?c thu?t t? do, tranh lu?n c?i m?, ?? qua c? xét s? ti?p c?n s? th?t trung th?c nh?t.

GS Phan Huy Lê

??n gi? chúng ta m?i t? ch?c h?i th?o ?? nhìn nh?n, ?ánh giá l?i m?t th?i k? l?ch s? ?ã b? ?ng x? không công b?ng, li?u có mu?n không? Nh?t là khi, r?t nhi?u th? h? h?c sinh, sinh viên ?ã h?c qua SGK và có cái nhìn l?ch l?c, m?t chi?u v? các chúa Nguy?n và v??ng tri?u Nguy?n?

- Nói ch?m thì c?ng ?úng, vì quan ?i?m phê phán th?i k? chúa Nguy?n, nhà Nguy?n g?n nh? tr? thành quan ?i?m chính th?ng. Quan ?i?m này xu?t hi?n l?n ??u tiên vào n?m 1954, ??nh cao là n?m 1960 - 1962, t? ?ó thành quan ?i?m ?nh h??ng ??n t?t c? nh?ng công trình nghiên c?u, k? c? sách giáo khoa ph? thông c?ng nh? ??i h?c, dù không có s? ch? ??o c? th? nào nh? th?, nh?ng m?t s? cu?n sách ???c xem là chính th?ng ??a ra quan ?i?m ?ó và nhi?u ng??i c? h??ng theo.

Quan ?i?m này có b?i c?nh khách quan, hình thành trong th?i k? chi?n tranh, khi m?c tiêu s?ng còn là dành ??c l?p và th?ng nh?t t? qu?c. B?i c?nh chính tr? ?ó tác ??ng m?nh ??n nh?n th?c c?a gi?i S? h?c, nh?ng b?n thân gi?i s? h?c c?ng ph?i ch?u trách nhi?m v? m?t ph??ng pháp lu?n.

"Hy v?ng h?i th?o này gây ???c chuy?n bi?n khá c?n b?n trong nh?n th?c ?ánh giá, c? v? m?t công tích l?n h?n ch? v? th?i k? chúa Nguy?n và tri?u Nguy?n. ??ng v? ph??ng di?n khoa h?c thì ?ây là th?i ?i?m chín mùi cho cu?c h?i th?o t?m qu?c gia, vì ?ã có quá trình chu?n b?, vài th?p k? nghiên c?u..."

??ng v? m?t th?i gian là ch?m, nh?ng trong cái ch?m ?ó có nh?ng lý do c?a nó. Trong su?t th?i gian t? 1990 tr? v? ?ây có r?t nhi?u công trình nghiên c?u, trên d??i 20 h?i th?o v? v?n ?? này, nh?ng ch?a có quy mô qu?c gia mà m?i là nh?ng h?i th?o c?p tr??ng ?H (?H Hu?, ?H S? ph?m TPHCM, ?H S? ph?m Hà N?i), c?p Vi?n hay Trung tâm nghiên c?u. Nh?ng h?i th?o ?ó v? ch? ?? thì ch?a t?p trung, ho?c ch?a ?i c? th?i k? dài, mà th??ng ?i vào m?t ph??ng di?n nào ?ó, nh? th?o lu?n riêng v? tình hình b?o t?n di s?n v?n hóa, tình hình kinh t? và b? máy qu?n lý hành chính...

Có nh?ng cu?c h?i th?o quan ?i?m xung ??t khá gay g?t (nh?t

là th?i k? ??u), nh?ng ti?ng nói c?a nh?ng k?t qu? nghi?n c?u m?i ngày càng thu hút s? quan tâm c?a gi?i khoa h?c và ?ã góp ph?n t?o nên m?t xu h??ng m?i trong nh?n th?c. Hy v?ng h?i th?o này gây ???c chuy?n bi?n khá c?n b?n trong nh?n th?c ?ánh giá, c? v? m?t công tích l?n h?n ch? v? th?i k? chúa Nguy?n và tri?u Nguy?n. ???ng v? ph??ng di?n khoa h?c thì ?ây là th?i ?i?m chín mùi cho cu?c h?i th?o t?m qu?c gia, vì ?ã có quá trình chu?n b?, vài th?p k? nghi?n c?u, ?? trên c? s? các thành qu? ?ó, ?i t?i nhìn nh?n có tính ch?t t?ng h?p, h? th?ng trên m?t s? v?n ?? c? b?n, còn d? nhiên m?t s? v?n ?? c? th? còn ph?i ti?p t?c th?o lu?n, nh?ng có ??nh h??ng chung.

Ngh?a là, ta chính th?c th?a nh?n quan ?i?m phê phán và ph? ??nh tr??c ?ây là không khách quan?

- ?úng v?y, ta có th? nhìn th?y nh?ng thành t?u r?t rõ ràng và to l?n c?a chúa Nguy?n và v??ng tri?u Nguy?n, c?a c? th?i k? l?ch s? trên ba th? k? ?ó ?? l?i. Ví d? nh? m? r?ng lãnh th? vào t?n ???ng b?ng sông C?u Long, xác l?p ch? quy?n trên vùng ??t m?i, r?i trên c? s? ?ó ?i t?i th?ng nh?t qu?c gia trên m?t lãnh th? r?ng l?n t??ng ?ng v?i lãnh th? Vi?t Nam hi?n ??i, bao g?m c? ??t li?n và h?i ??o. Xác l?p lãnh th? hi?n ??i là m?c c?c k? quan tr?ng trong l?ch s? m?i qu?c gia – dân t?c.

Hay nh?ng thành t?u v?n hóa c?a th?i Nguy?n c?ng là m?t c?ng hi?n to l?n. Có t?i ba di s?n v?n hóa ???c UNESCO công nh?n có giá tr? toàn c?u thu?c v? th?i k? này: C? ?ô Hu?, H?i An và Nhã nh?c cung ?ình Hu?. C? ?ô Hu? tuy th?i gian t?n t?i ch? t? 1802 - 1945, tr??c ?ó là Phú Xuân c?a chúa Nguy?n, Phú Xuân c?a Tây S?n, nh?ng v? ph??ng di?n khác ?ây là trung tâm chính tr?, v?n hóa, quy?n l?c c?a m?t nhà n??c Vi?t Nam th?ng nh?t t? B?c ??n Nam, ph?n ánh ???c b??c phát tri?n cao h?n c?a lãnh th? qu?c gia, quy t? ???c các giá tr? v?n hóa c?a c? lãnh th? r?ng l?n. H?i An c?ng là s?n ph?m c?a th?i k? này, thu?c lo?i hình th??ng c?ng, trung tâm kinh t?, m?u d?ch ??i ngo?i, giao l?u qu?c t? trong th?i k? h?i nh?p m?nh.

Ch?a có Qu?c s? quán nào ho?t ???ng hi?u qu? nh? tri?u Nguy?n, ?? l?i cho ta m?t di s?n c?c k? ?? s?. Di s?n v?n hóa ch? vi?t c?a th?i k? này vô cùng phong phú v?i kh?i l??ng l?n các b? qu?c s?, ??a chí, h?i ?i?n, v?n bia, châu b?n, ??a b?, gia ph?... M?t ph?n r?t quan tr?ng n?a là các di s?n v?n hóa v?t th? không nh?ng c?a th?i k? này mà c?a c? th?i ??i tr??c ??u ???c b?o t?n, trùng tu vào th?i Nguy?n, k? c? nh?ng di s?n lâu ??i (có t? th?i Lý ??n H?u Lê) nh? chùa M?t C?t, chùa Tr?n Qu?c, chùa Dâu... nh? ?ó l?u gi? ???c nhi?u di s?n tr??c Nguy?n.

Tất nhiên đi sâu vào thời kỳ Nguyễn còn nhiều vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu thảo luận, nhưng quan điểm trong thời kỳ này sẽ xích lại gần nhau qua không khí học thuật tốt do, tranh luận cởi mở, đi qua các sát số tiếp cận sẽ thật trung thực nhất. Ví dụ như công lao thời kỳ này thì chắc là của nhà Nguyễn nhưng còn có vai trò của Tây Sơn?

Trước đây có hai xu hướng đối nghịch nhau, có lúc nhìn nhận tất cả công lao cho Tây Sơn, sau lại phớt nhợt Tây Sơn, ghi hết công lao cho nhà Nguyễn. Có hai quan điểm cực đoan đều không đúng, vì lịch sử là sự tiếp nối và phát triển trong mâu thuẫn và có lúc có vẻ nghịch lý.

—
Thành Gia Định (Sài Gòn) và theo dõi liệu của bên này Bruyn 1795,

Trên Vn Hc 1815

Còn những hạn chế của vấn đề triều Nguyễn thì sao, thưa GS? Nguyễn Ánh có tài hay không, khi đưa quân Xiêm vào đây chúng lại nhà Tây Sơn? Hay vua Tự Đức có bản năng?

- Đúng là trong cuộc đấu tranh chống Tây Sơn, Nguyễn Ánh đưa quân Xiêm vào. Trước đây có quan điểm cực đoan gọi đây là hành động "cộng rận cún gà nhà", là "bán nước". Đúng là không thể biện hộ cho hành động "không sáng" này, cũng có thể coi là một tội vạ trong sự nghiệp của Nguyễn Ánh, nhưng phải nhìn nhận công bằng. Trong những cuộc đấu tranh bên trong quý tộc liệt, việc như vậy nên gọi việc là chuyển thời kỳ xảy ra trong lịch sử. Nhưng điểm quan trọng nhất là ngòi bút của người viết phải ghi được các lớp chuyển của dân tộc, đưa lại lợi ích cho tất cả, còn nếu của người viết mà bất lực thì mất nước thì có tài làm.

Trong tình thế của Nguyễn Ánh lúc đó, bị đánh bại khi Tự Gia Định, lưu vong, nên phải nhờ người Việt này chống Tây Sơn. Có thể nói là thời kỳ Nguyễn Ánh yếu, không kịp chờ đợi quân Xiêm, chính ông đã có lúc than thở: Ta đưa quân Xiêm vào thế này, giờ nó cướp bóc giết hại nhân dân, nhân dân oán thán như vậy, ta sao còn có nghĩa gì? Cũng có thể nói là quân Xiêm đã bị quân Tây Sơn đánh tan trong trận Rạch Gầm - Xoài Mút. Nhưng ngược lại ta có thể suy luận rằng, nếu quân Xiêm không bị Tây Sơn đánh bại, thì chắc gì Nguyễn Ánh kịp kịp quân Xiêm, nhất là tất cả trong tham vọng của vấn đề triều Xiêm lúc bấy giờ đang muốn khôi phục chế độ Chân Lạp và Gia Định. Hành động của Nguyễn Ánh cần phân tích và đánh giá một cách công minh.

Một vấn đề nữa cần phải thảo luận, là việc nhà Nguyễn

(th?i T? ??c) ?? m?t n??c tr??c cu?c xâm l?ng c?a ?? qu?c Pháp. K?t lu?n tr??c ?ây cho r?ng T? ??c b?c nh??c ??u hàng, ph?n b?i dân t?c là ch?a th?a ?áng, ch?a khách quan. Ông và tri?u Nguy?n ?ã tìm m?i cách b?o v? ??t n??c và c?ng là b?o v? v??ng tri?u ??n cùng, nh?ng do n?ng l?c và nhãn quan chính tr? nên không ?? ra ??c ??i sách ?úng ?? giành th?ng l?i tr??c m?t th? l?c xâm l??c hoàn toàn m?i, mà l?ch s? tr??c ?ây ch?a ?? l?i kinh nghi?m.

Trong c? khu v?c ?ông Nam Á và ?ông Á, t?t c? các qu?c gia ??u m?t n??c, ho?c thành thu?c ??a, ho?c thành n?a thu?c ??a. Ch? riêng Nh?t B?n và Thái Lan gi? ??c ??c l?p. Nh?t B?n th?i Minh Tr? th?c hi?n cu?c c?i cách l?n, nh?ng tình hình kinh t? xã h?i c?a Nh?t có khác các n??c ph??ng ?ông, b?t ??u t? TK XVII khi ?óng c?a v?i bên ngoài nh?ng bên trong phát tri?n kinh t? r?t m?nh, t?o l?p nh?ng ti?n ?? cho cu?c c?i cách.

Thái Lan thì có cách ?ng x? r?t khôn ngoan, t?n d?ng ??c v? th? vùng ??m n?m gi?a 2 th? l?c ?? qu?c r?t m?nh, Anh ? phía ?n ??, Pháp ? phía ?ông D??ng, l?i d?ng ??c mâu thu?n và c?nh tranh gay g?t này ?? duy trì th? ??c l?p t??ng ??i, th?c hi?n ??c ??ng l?i m?m m?ng trong b?o v? ch? quy?n qu?c gia, tuy c?ng có lúc ph?i ch?p nh?n s? l? thu?c nào ?ó v?i th? l?c ?? qu?c này hay ?? qu?c khác nh?ng không b? m?t n??c. V??ng tri?u Thái Lan sau ?ó c?ng c?i cách khá m?nh, duy trì ch? ?? quân ch? nh?ng ?i vào khuynh h??ng phát tri?n t? b?n ch? ngh?a khá s?m. Ch? hai qu?c gia ?ó thoát kh?i s? xâm chi?m và th?ng tr? c?a ?? qu?c ph??ng Tây.

Chúng ta c?n có cái nhìn so sánh ?? làm sáng rõ h?n nguyên do m?t n??c cu?i th? k? XIX. Ngh?a là, trong vi?c m?t n??c cu?i TK XIX không th? ph? nh?n trách nhi?m c?a tri?u Nguy?n là nhà n??c qu?n lý ??t n??c, nh?ng lúc phân tích nguyên nhân m?t n??c thì ph?i h?t s?c khách quan, toàn di?n, ??t trong b?i c?nh l?ch s? m?i c?a khu v?c và th? gi?i, không nên quy k?t m?t cách gi?n ??n.

Có xu h??ng nhìn nh?n r?ng nhà Nguy?n không "m?n mà" v?i canh tân, ?i ng??c l?i xu th? c?a th?i ??i thì sao, th?a GS?

- Nhi?u nhà s? h?c ?ã ??t ra v?n ?? này, và cách gi?i thích, phân tích, ?ánh giá c?ng còn có s? khác bi?t. Trong b?i c?nh m?i c?a th?i ??i thì canh tân là nhu c?u r?t b?c xúc. Ch? ?? nhà Nguy?n v?n là quân ch?, trên h? t? t??ng Nho giáo, kinh t? xã h?i v?n mang tính ti?n t? b?n – ti?n công nghi?p, nên trên bình di?n phát tri?n c?a th?i ??i ?ã b?c l? s? ch?m ti?n, n?u không canh tân thì không ??a ??t n??c v??t ra kh?i tình tr?ng l?i th?i, không ?? ti?m l?c ??

t?n t?i ??c l?p. Canh tân thành như c?u quy?t ??nh s? t?n vong c?a ??t n??c, nh?t là khi ph?i ??u ???ng ??u v?i m?t th? l?c xâm l??c hoàn toàn m?i ??n t? các ?? qu?c ph??ng Tây ? trình ?? ch? ngh?a t? b?n và v?n minh công nghi?p cao h?n h?n ta.

Trong nh?ng ?? ngh? c?i cách th?i nhà Nguy?n c?n phân bi?t làm hai lo?i. M?t lo?t c?i cách trên n?n t?ng không có gì ???ng ch?m t?i k?t c?u kinh t? xã h?i ???ng th?i, nh? khai hoang, làm th?y l?i, ch?n c?u dân nghèo... ngh?a là m?t s? s?a ??i trên n?n t?ng b?o t?n c?a ch? ?? phong ki?n, r?t c?n thi?t nh?ng ch?a ?áp ?ng yêu c?u phát tri?n m?i c?a ??t n??c phù h?p v?i xu th? c?a th?i ??i..

Có nh?ng ?? xu?t canh tân v??t quá t?m nhìn trên, v??n t?i s? phát tri?n cao c?a th?i ??i, t?p trung ch? y?u th?i T? ??c, nh? nh?ng ?i?u tr?n c?a Nguy?n Tr???ng T?, Nguy?n L? Tr?ch, ??ng Huy Tr?, ba nhà c?i cách có h? th?ng nh?t. Nh?ng c?i cách ?ó không ph? ??nh tri?u Nguy?n, ch?a ??ng ch?m ??n s? t?n t?i c?a ch? ?? quân ch?, nh?ng ng??i ?? xu?t c?i cách ??u trung thành v?i v??ng tri?u Nguy?n. H? ?? ngh? m? c?a thông th?ng, h?c t?p công ngh? ph??ng Tây, phát tri?n công th??ng nghi?p, c?i cách giáo d?c, c?ng c? qu?c phòng... Nh?ng ?? ngh? canh tân ?ó s? t?o nên nh?ng chuy?n bi?n v? kinh t? xã h?i ?? ??a ??t n??c v??t qua tình tr?ng l?c h?u và m? ra xu th? phát tri?n m?i. Nh?ng r?t ti?c nh?ng ?? ngh? ?ó không ???c ch?p nh?n.

Trong các vua nhà Nguy?n, ng??i có ý t??ng canh tân t??ng ??i s?m v?i nh?ng suy t? v? tình hình trong n??c và c? t?m nhìn khu v?c là Minh M?ng. Ông g?i nhi?u phái ?oàn ra ngoài, lý do là ?? mua hàng hóa, nh?ng nh?ng n?i t?i ??u là c?n c? th??ng m?i - quân s? c?a ph??ng Tây. Ông có t?m nhìn h??ng bi?n, có nh?ng th? nghi?m thành công k? thu?t ph??ng Tây nh? ?óng tàu ch?y h?i n??c, d?ch nhi?u sách k? thu?t ph??ng Tây ra ch? Hán, mua v? khí, c?ng c? h? th?ng thành l?y... , r?t chú ý ??n vi?c phòng v? ven bi?n. ?ó là t?m nhìn chi?n l??c, nh?ng Minh M?ng m?i có nh?ng ý t??ng ch? ch?a c? th? hóa thành ch? tr??ng bi?n pháp có h? th?ng và ch?a t?p h?p ???c trong tri?u nh?ng ng??i có ??u óc canh tân nên ch?a th? bi?n ý t??ng thành hi?n th?c.

Còn nh?ng v?n ?? khác n?a c?ng s? ???c ?? c?p trong h?i th?o, nh?ng th?i gian không cho phép ?i sâu, ch?ng h?n nh? v? vai trò Nho giáo trong b?i c?nh TK 19 thì ?ánh giá th? nào? Hay vi?c nhà Nguy?n có nh?ng thành t?u trong vi?c th?ng nh?t ??t n??c, c?i cách b? máy hành chính ti?n b?,... nh?ng l?i không thu ph?c ???c lòng dân, tình hình xã h?i b?t ?n ??nh tri?n miên, kh?i ngh?a nông dân nhi?u nh?t so v?i các th?i k? tr??c ?ây... Hay chính sách c?a nhà Nguy?n

v?i tôn giáo th? nào? Còn r?t nhi?u v?n ?? c?n ti?p t?c nghiên c?u.

H?i th?o này không tham v?ng gi?i quy?t quá nhi?u v?n ??, mà t?p trung vào nh?ng v?n ?? l?n ?? t?o s? chuy?n bi?n trong nh?n th?c và ?ánh giá m?t cách khách quan v?i chúa Nguy?n và v??ng tri?u Nguy?n, còn nh?ng v?n ?? khác s? ti?p t?c nghiên c?u và th?o lu?n.

Sơ v?i th?i v??ng tri?u Nguy?n ?ang c?n s? ??nh h??ng l?i, th?i k? chúa Nguy?n có v? ít ???c quan tâm h?n? T? li?u v? các chúa Nguy?n đ??ng nh? khuy?t thi?u?

- Th?t ra th?i k? này r?t quan tr?ng. Lãnh th? n??c ta tr??c th?i các chúa Nguy?n m?i ??n dinh Qu?ng Nam (??n v? hành chính r?ng g?m t? Qu?ng Nam, Qu?ng Ngãi, Bình ??nh vào ??n B?c Phú Yên), gi?a th? k? 16 chúa Nguy?n Hoàng t?p trung khai phá vùng ??t Thu?n Qu?ng cho s? t?n t?i c?a chính quy?n m?i, v?a lo ??i phó v?i Tr?nh ? ?àng Ngoài. Công cu?c m? r?ng vào ??ng b?ng sông C?u Long ???c ??y m?nh trong TK XVII, ??u TK XVIII, ??n gi?a th? k? XVIII thì ??n toàn b? vùng ??t Nam B? hi?n nay, xác l?p ch? quy?n trên vùng ??t m?i. Nh?ng chúa Nguy?n nh? Nguy?n Hoàng, Nguy?n Phúc Nguyên, Nguy?n Phúc Lan, Nguy?n Phúc T?n, Nguy?n Phúc Thái, Nguy?n Phúc Chu... t? t??ng không b? Nho giáo ?nh h??ng n?ng n?, nên mang tính th?c t?, c?i m?, khai phóng, cái gì có l?i cho x? s?, cho s? t?n t?i và phát tri?n c?a v??ng tri?u thì th?c thi ngay, không b? ràng bu?c.

"?úng là tr??c ?ây ta ít nghiên c?u th?i k? chúa Nguy?n, nh?ng g?n ?ây t?p trung khá nhi?u, vì nghiên c?u Nam B? thì ph?i ?i sâu vào th?i các chúa Nguy?n c?ng nh? tri?u ?ình nhà Nguy?n... "

Tôi l?y m?t ví d?. Chúa Nguy?n Phúc Nguyên ch? tr??ng m? c?a giao th??ng v?i n??c ngoài, thu hút các thuy?n buôn, các công ty t? b?n ph??ng Tây ??n buôn bán. Th??ng c?ng h?i An (Qu?ng Nam) ra ??i trong b?i c?nh ?ó. T?i ?ây chính quy?n chúa Nguy?n cho phép ng??i n??c ngoài c? trú lâu dài, l?p ph? xá, th??ng ?i?m, làm ?n và chung s?ng v?i c? dân t?i ch?. ?i?u c?n nêu lên là cho phép ng??i Nh?t, ng??i Hoa s?ng thành hai khu ph? riêng v?i tính t? qu?n khá cao, m?i khu ph? có tr??ng khu do ng??i n??c ngoài c? ra, h? ???c qu?n lý khu ph? và ph?i hoàn thành nhi?m v? v?i nhà n??c (ch? y?u là thu?), c? dân n??c ngoài trong khu ph? ???c s?ng theo phong t?c, t?p quán, l?i s?ng... nh? t?i quê h??ng.

N??c ta th?i phong ki?n không có thành th? t? do mà ? ?ó t?n l?p th? dân gi? vai trò qu?n lý ?ô th?, nh?ng m?c ?? t?

qu?n mà chúa Nguy?n dành cho c? dân n??c ngoài t?i ?ô th? bi?u th? thái ?? c?i m? và t?o ?i?u ki?n thu?n l?i cho các ho?t ??ng th??ng m?i c?ng nh? ??i sống c?a c?ng ??ng c? dân n??c ngoài, t? ?ó t?o nên s?c cu?n hút th??ng gia ngo?i qu?c, thúc ??y s? phát tri?n nhanh c?a các c?ng th? ?àng trong.

Tr??c ?ây vi?c nghiên c?u v?i th?i k? chúa Nguy?n ch?a nhi?u, nh?ng trong vài th?p k? g?n ?ây ?ã có nhi?u công trình nghiên c?u có giá tr? trên nhi?u ph??ng di?n, ? trong n??c và c? ? n??c ngoài, ??c bi?t công vi?c nghiên c?u vùng ??t Nam B? ???c gi?i khoa h?c r?t quan tâm. Và d? nhiên nghiên c?u Nam B? thì ph?i ?i sâu vào th?i k? khai phá, m? mang b? cõi, xác l?p ch? quy?n th?i các chúa Nguy?n và tri?u Nguy?n.

Li?u ta có ch?m d?t ???c cách nhìn nh?n l?ch s? theo góc nhìn chính tr?? Còn nhi?u nhân v?t, nhi?u tri?u ??i khác ph?i nhìn nh?n l?i?

- Gi? thì không ai ép bu?c, nh?ng có "chính tr? hóa" hay không thì tùy thu?c vào b?n l?nh và n?ng l?c c?a các nhà khoa h?c, có th? gi? vai trò ch? ??ng trong sáng t?o khoa h?c, và chính nh?ng k?t qu? nghiên c?u khoa h?c b?o ??m tính khách quan và chân xác ?ó là c? s? khoa h?c ?áng tin c?y ?? nhà qu?n lý ??a ra các ch? tr??ng và gi?i pháp chính tr? c?ng nh? kinh t?, v?n hóa, xã h?i h?u hi?u nh?t. ??y m?i là m?i quan h? ?úng ??n gi?a khoa h?c và chính tr?.

S? h?c là quá trình nh?n th?c l?i l?ch s?, v?n ?? này ch?a xong thì v?n ?? khác ??t ra, th?i gian v?a qua, không ch? th?i k? chúa Nguy?n và tri?u Nguy?n mà c? th?i k? nhà H?, th?i nhà M?c... ??u ???c nhìn nh?n và ?ánh giá l?i m?t cách khách quan h?n. ??i v?i th?i k? chúa Nguy?n và tri?u Nguy?n, ngoài m?t s? v?n ?? c? b?n liên quan ??n ??nh h??ng nh?n th?c chung, còn r?t nhi?u v?n ?? c?n ti?p t?c ??t ra và ti?p t?c công vi?c nghiên c?u, th?o lu?n... GS có hy v?ng, h?i th?o l?n này s? thay ??i ??nh h??ng chung cho cách nhìn nh?n, ?ánh giá l?ch s?? T?i h?i th?o qu?c gia này, hi?n ?ã có 91 báo cáo khoa h?c (trong ?ó có 8 báo cáo c?a n??c ngoài), quy t? t?t c? nh?ng chuyên gia hàng ??u nghiên c?u v? th?i Nguy?n, ??i di?n cho gi?i s? h?c và m?t s? ngành khoa h?c liên quan c?a c? n??c, s? ??a ra nh?ng nh?n th?c m?i và ??nh h??ng cho vi?c nghiên c?u c?ng nh? qu?ng bá nh?ng hi?u bi?t v? th?i k? l?ch s? các chúa Nguy?n và v??ng tri?u Nguy?n.

Tôi ngh? r?ng, có nh?ng v?n ?? có th? ?i ??n k?t lu?n, ngh?a là ??t ???c s? ??ng thu?n cao, có nh?ng v?n ?? ch?a hoàn toàn nh?t trí nh?ng nh?n th?c có th? xích l?i g?n

nhau, t?o nên c? s? chung ?? ti?p t?c nghiên c?u. T? k?t qu? h?i th?o, các c? quan ch?c n?ng có th? ti?p nh?n ?? ??a ra nh?ng ch? ??o m?i trong công vi?c b?o t?n và phát huy các giá tr? di s?n v?n hóa th?i k? này, c?ng nh? ?i?u ch?nh và c?p nh?t nh?ng n?i dung liên quan trong SGK l?ch s?. Gi?i s? h?c c?ng t? ?ây có th? rút ra nh?ng kinh nghi?m b? ích trong nâng cao trình ?? lý lu?n và ph??ng pháp ti?p c?n trong nghiên c?u l?ch s? nói chung.

GS có hy v?ng, h?i th?o l?n này s? thay ??i ??nh h??ng chung cho cách nhìn nh?n, ?ánh giá l?ch s??

- T?i h?i th?o qu?c gia này, hi?n ?ã có 91 báo cáo khoa h?c (trong ?ó có 8 báo cáo c?a n??c ngoài), quy t? t?t c? nh?ng chuyên gia hàng ??u nghiên c?u v? th?i Nguy?n, ??i di?n cho gi?i s? h?c và m?t s? ngành khoa h?c liên quan c?a c? n??c, s? ??a ra nh?ng nh?n th?c m?i và ??nh h??ng cho vi?c nghiên c?u c?ng nh? qu?ng bá nh?ng hi?u bi?t v? th?i k? l?ch s? các chúa Nguy?n và v??ng tri?u Nguy?n. Tôi ngh? r?ng, có nh?ng v?n ?? có th? ?i ??n k?t lu?n, ngh?a là ??t ???c s? ??ng thu?n cao, có nh?ng v?n ?? ch?a hoàn toàn nh?t trí nh?ng nh?n th?c có th? xích l?i g?n nhau, t?o nên c? s? chung ?? ti?p t?c nghiên c?u. T? k?t qu? h?i th?o, các c? quan ch?c n?ng có th? ti?p nh?n ?? ??a ra nh?ng ch? ??o m?i trong công vi?c b?o t?n và phát huy các giá tr? di s?n v?n hóa th?i k? này, c?ng nh? ?i?u ch?nh và c?p nh?t nh?ng n?i dung liên quan trong SGK l?ch s?. Gi?i s? h?c c?ng t? ?ây có th? rút ra nh?ng kinh nghi?m b? ích trong nâng cao trình ?? lý lu?n và ph??ng pháp ti?p c?n trong nghiên c?u l?ch s? nói chung.

Xin cảm ơn GS.

- **Khánh Linh** (thực hiện)

<http://vietnamnet.vn/vanhua/2008/10/808823/>